

Handläggare:

Tore Johansson

Yttrande över motion 2012:1 av Helene Hellmark Knutsson m.fl. (S) om effektivt användande och sparsamhet med skattebetalarnas pengar

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att Hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion av Helene Hellmark Knutsson m.fl. (S) om effektivt användande och sparsamhet med skattebetalarnas pengar.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2012-05-21

Motion 2012:1 av Helene Hellmark Knutsson m.fl. (S)

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att till Landstingsstyrelsen överlämna förvaltningens förslag

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens motivering till förslaget

I motionen föreslår Helene Hellmark Knutsson m.fl. (S) att Landstingsfullmäktige ska besluta att

- tillsätta en Effektivitetskommission för sjukvården med deltagande av kvalificerade ledamöter med stor erfarenhet av hälso- och sjukvården och/eller goda kunskaper hur komplexa organisationer kan öka sin produktivitet
- starta ett arbete med att långsiktigt utveckla hälso- och sjukvårdens ersättningsystem och sträva efter att övergå successivt till ersättning utifrån hela diagnoser och vårdens faktiska resultat
- uppdra till Landstingsstyrelsen att tillsammans med Trafiknämnden förstärka den interna kontrollen och ekonomiska styrningen inom trafikverksamheten, enligt de rekommendationer som lämnats av landstingets revisorer

- uppdra till Landstingsstyrelsen att minska de administrativa kostnaderna i samtliga bolag och förvaltningar samt löpande återrapportera arbetets fortskridande till landstingsfullmäktige.

Av motionärernas fyra förslag föreslår förvaltningen att nämnden yttrar sig över de två första, då den tredje avser Trafiknämndens ansvarsområde och den fjärde riktar sig till Landstingsstyrelsen inom ramen för dess uppsiktsansvar.

I det första förslaget lyfter motionärerna fram behovet av ökad produktivitet och att en särskild effektivitetskommission tillsätts för ändamålet.

Behovet av ökad produktivitet och effektivitet är inför den kommande 10-årsperioden ännu påtagligare än tidigare vilket lyfts fram och analyseras i den uppdaterade *Framtidsplan för hälso- och sjukvården* som behandlas i samband med beslut om budget för 2013.

Den finansiella utmaningen kräver att effektiviteten och produktiviteten är i fokus vid utvecklingen av den framtida hälso- och sjukvården. Det innebär att det är centralt att mäta hur effektiviteten och produktiviteten utvecklas och att det råder en samsyn i verksamheterna om sättet att mäta effektiviteten och produktiviteten. För detta krävs att nya väl förankrade mål och mått utvecklas som speglar utvecklingen av effektiviteten och produktiviteten. Målen och måtten ska bli styrande och för detta krävs att de följs upp och att övriga styrinstrument, som till exempel ersättningsmodellerna, styr i enlighet med dessa mål och mått. För detta krävs väl utvecklade beskrivningssystem som också är nationella.

Målen och måtten ska mäta resultatet av de insatta resurserna i hälso- och sjukvårdens insatser. Vidare måste utveckling ske av hur effektiviteten och produktiviteten mäts och följs i produktionen, till exempel hur stor del av vårdpersonalens tid som ska ägnas åt patientkontakter, hur operationssalarna utnyttjas eller hur lång tid patienterna får vänta på olika steg i vårdprocessen.

Begreppen effektivitet, produktivitet och kapacitet är komplexa och inte alltid entydiga. Med effektivitet avses hur tillgängliga resurser utnyttjas på bästa sätt givet uppsatta mål, det vill säga hur nås önskvärt resultat givet tillgängliga resurser. Produktivitet däremot är ett snävare begrepp, som uttalar sig om utförda prestationer i förhållande till insatta resurser.

Produktivitet innebär att göra saker rätt, medan effektivitet även innebär att göra rätt saker på rätt sätt.

Att effektivitet tar hänsyn till måluppfyllelse innebär att alla hälso- och sjukvårdens mål bör speglas när värden följs upp ur ett effektivitetsperspektiv. Det betyder alltså att hälso- och sjukvården ska vara baserad på kunskap, ändamålsenlig, säker, patientfokuserad, jämlik och levererad i rimlig tid. Produktiviteten tar begränsad hänsyn till hur kvaliteten i tjänsterna utvecklas – och är primärt ett kvantitativt mått som tittar på output i förhållande till input. Effektiviteten värderar resultatet av arbetet, vilket gör att det även beaktar kvaliteten.

Mot bakgrund av ovanstående finns i landstingets budget för 2013 ett uppdrag till Landstingsstyrelsen att fatta beslut om mått för att mäta effektiviteten och produktiviteten i hälso- och sjukvården och utifrån dessa ange mål för utvecklingen av effektiviteten och produktiviteten i hälso- och sjukvården.

I det andra förslaget föreslår motionärerna att ett arbete startas med att långsiktigt utveckla hälso- och sjukvårdens ersättningssystem och sträva efter att övergå successivt till ersättning utifrån hela diagnoser och vårdens faktiska resultat. Motionärerna förordar en successiv övergång till att betala för kvalitet och resultat och inte för produktion eller kostnader.

Förvaltningen delar motionärernas uppfattning att det i vissa fall kan vara lämpligt att pröva ett system med ersättning utifrån hela diagnoser. Förvaltningen har på olika sätt arbetat och kommer att arbeta utifrån detta för att förstärka kunskapen för att mer systematiskt kunna utveckla stödfunktioner som beskrivningssystem, registreringsstandarder, informationsförsörjning och validerade kvalitetsmått som hälsoutfall med mera. Dock är detta ett relativt utforskat område och det bör beaktas att det är komplicerade processer som behöver utprövas. Kompatibilitet mellan system liksom mätbara målvariabler behöver testas, standardiseras och valideras med mera. Olika registerkällor kommer till användning, exempelvis landstingets Gemensamma Vårdregister (GVR), Statistiska centralbyrån, Försäkringskassan och nationella kvalitetsregister. Förvaltningen har för detta syfte hela tiden haft ett nära samarbete med berörd sjukvårdsprofession samt med forskningskompetens inom Karolinska Institutet, konsultföretag och med såväl nationella som internationella välrenommerade kompetenser. Utfallsbaserad ersättning och värdebaserad ersättning, vilka ingår i några av de projekt som pågår

inom landstinget har rönt stort intresse från internationellt håll eftersom frågeställningen ligger i den absoluta forskningsfronten.

Förvaltningen är idag involverad i flera utvecklingsprojekt som utgår från så kallade case management respektive disease management. Det rör ersättningsmodell för höft- och knäoperationer, ersättningsmodell för ryggkirurgi, ersättningsmodell för reumatoid artrit samt ersättningsmodell för diagnoser inom projektet aktiv hälsostyrning. Projekten har kommit olika långt. Gemensamt för dem alla är målsättningen att pröva episodbaserad ersättning med hälsoutfallsbaserad andel av totalersättningen till vårdgivarna.

Beträffande höft- och knäoperationer utgår en episodbaserad ersättning i form av ett paket som innehåller bedömningsbesök, operativt ingrepp, laboratorieundersökningar, röntgen, läkemedel och rehabilitering. Ersättningsmodellen har utvärderats av Karolinska Institutet och finns tillgänglig i en nyligen publicerad rapport "*Uppföljningsrapport vårdval höft- och knäprotesoperationer. Preliminär analys, slutsatser och rekommendationer.*" Ett fortsatt utvecklingsarbete planeras nu utifrån hittills gjorda erfarenheter för att också pröva med en relativt stor andel utfallsbaserad ersättning. En kartläggning planeras också att initieras som har till syfte att klargöra inom vilka diagnoser och behovsgrupper de bästa förutsättningarna föreligger för att införa dessa nya ersättningsmodeller.

Modellen för höft- och knäoperationer var den första modellen i landet som innehöll en komplikationsgaranti. Vårdgivare är betalningsansvariga för en eventuell omoperation inom två år från primäroperationen om den senare gett upphov till undvikbara komplikationer. Denna garanti har lett till såväl en påtaglig kvalitetshöjning inom vården som lägre kostnader.

Erfarenheter från liknande modeller saknas i stor utsträckning. Det är därför ett grannliga arbete att forska fram ny kunskap och nödvändigt att hålla sig till vetenskaplig metodik för att säkra evidens och framgångsrik implementering. Den förändrade ersättningsgrunden, utfallsbaserad ersättning, innebär i sig en utmaning gentemot rådande system med beskrivningsunderlag, registerhantering, tekniska lösningar, utbildning, sekretess och integritetsfrågor med mera.

Därtill tillkommer behov av att säkra befintliga system för såväl lagenlig leverans av verksamhetsdata till nationella organ som ersättning via faktureringsystem till vårdgivarna, vilket fortsättningsvis måste fungera även då förändringar kommer att ske både inom och vid sidan av dessa

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2012-05-21

HSN 1202-0242

system. Allt detta arbete kräver ett systematiskt förhållningssätt, nödvändiga resurser och tid.

Catarina Andersson Forsman
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Henrik Gaunitz
Avdelningschef

Motion av Helene Hellmark Knutsson m.fl. om effektivt användande och sparsamhet med skattebetalarnas pengar

Idag ser vi hur skattepengarna i landstinget slösas bort på en överdimensionerad byråkrati, dyra konsulter, dålig kvalitetskontroll och uselt genomförda upphandlingar. Dessutom har förekommit i vårt landsting att skattebetalarnas egendom sålts till kraftigt underpris utan konkurrens. Denna utveckling måste brytas, så att skattebetalarna får ut mer och bättre vård och kollektivtrafik för sina skatte kronor.

Varje bortslösad skatte krona är oacceptabel och i praktiken en stöld från folket. Landstingets pengar måste gå till ökad kvalitet i sjukvården och kollektivtrafiken. Socialdemokraterna anser att vi aldrig ska ta ut mer skatt än vad som krävs för att klara en jämlik, generell välfärd av högsta kvalitet. Det är hög tid för tydliga politiska politik för att öka effektiviteten i både sjukvården och kollektivtrafiken, minskar landstingets administrativa kostnader och sätter stopp för såväl fusk som privat rofferi på skattebetalarnas bekostnad.

Ett mer målmedvetet arbete måste startas för att effektivisera all landstingsverksamhet i syfte att få ut mer kvalitet för skattebetalarnas pengar. Genom smartare arbetsformer, bättre styrsystem, stärkt upphandlingskompetens och bättre ledarskap finns en stor potential till förbättrad effektivitet inom såväl hälso- och sjukvården som inom kollektivtrafiken.

Inom trafikverksamheten slösas idag avsevärda belopp bort av skattebetalarnas pengar. Inom till exempel projektet Spårväg City, samlad upprustning Roslagsbanan, trygghetsprojektet och SL-access har uppmärksamats stora brister i styrning och intern kontroll, vilka utförligt granskats och kritiserats av landstingets revisorer. Bristerna har bl.a. tagit sig uttryck i omfattande ekonomiska avvikelser och bristande kontroll. Enlig en preliminär bedömning bedömer revisorerna att den interna styrningen och kontrollen försämrats ytterligare under 2011 då flera tidigare rekommendationer inte genomförts och nya iakttagelser snarare har påverkat bedömningen negativt. Sammantaget finns ett anmärkningsvärt stort underskott i AB SL de två senaste åren.

Det är så illa att produktiviteten inom kollektivtrafiken sjunker. Skattebetalarna får alltså ut allt mindre för insatta skattepengar i kollektivtrafiken. SL:s produktivitet minskar oavsett om man mäter i fasta priser, löpande priser och helt oberoende av om man mäter i produktionskostnad per personkilometer (d.v.s. antalet resenärer per sträcka) eller sittplatskilometer (d.v.s. antalet sittplatser per sträcka). För 2010 innebar

det ett produktivetsfall med upp till 7,6 procent mätt i fasta priser per sittplatskilometer. Även mätt som nettokostnad per personkilometer, där hänsyn tas till ökade biljettintäkter, så minskar produktiviteten. Jämfört med 2009 har nettokostnaden per personkilometer ökat.

Detta betyder att ökade kostnader inte har gett motsvarande ökning i form av fler betalande resenärer. Pengar satsas helt enkelt inte där de gör mest nytta. För att vända utvecklingen krävs en ordentlig genomgång av den interna kontrollen och styrningen inom trafikverksamheten. För att klara den nödvändiga utbyggnaden av kollektivtrafiken och öka andelen resenärer som åker kollektivt, är det oerhört centralt att varje krona i kollektivtrafiken satsas så att den gör största möjliga nytta. Det handlar om klara miljömålen och därmed ett gott liv även för kommande generationer.

Inom sjukvården finns stora ekonomiska effektivitetsvinster att hämta. Även här handlar det om att möta de växande behov som följer av demografiska skäl och för att se till att alla kan ges den bästa vården och ta del av de medicinska landvinningar som sker i allt snabbare takt.

För att öka effektiviteten i vården är ersättningssystemens utformning centrala. Socialdemokraterna tar därför ställning för en tydlig och långsiktig inriktning för att utveckla ersättningssystemen till vårdgivarna. Landstinget måste i fortsättningen successivt övergå till att betala för kvalitet och resultat och inte för produktion eller kostnader. Budgetsystemet måste ses över i grunden. Budgeten skall gå från att vara en detaljerad önskelista till att bestå av tidssatta mål med uppföljning.

Det betyder att landstinget steg för steg bör övergå till ett system med ersättning utifrån hela diagnoser. På så sätt fångas alla ingående delar av en behandling upp, till exempel; kirurgi, strålning, labb, röntgen läkemedel och rehabilitering.

Denna förnyelse av hälso- och sjukvården behöver involvera centrala aktörer i och utanför sjukvården som har både kunskaper att bidra med och ansvar för att öka effektiviteten i vården. Socialdemokraterna förslår att en *Effektivitetskommission* för sjukvården tillsätts med deltagande av profession, experter från akademien, representanter från läkemedelsindustrin, men också andra breda kompetenser inom näringsliv, fackföreningar, patientföreningar och förvaltning samt representanter från såväl den politiska majoriteten som oppositionen. Kommissionen kan med fördel innehålla utländsk expertis.

Även administrationen inom landstingets måste ses över och reduceras kraftigt. Landstingsstyrelsen borde få i uppdrag att inom ramen för sitt uppsiktsansvar initiera och följa att administrativa besparingar görs inom samtliga, bolag och nämnder.

Med anledning av ovanstående föreslår vi landstingsfullmäktige besluta

att tillsätta en *Effektivitetskommission* för sjukvården med deltagande av kvalificerade ledamöter med stor erfarenhet av hälso- och sjukvården och/eller goda kunskaper hur komplexa organisationer kan öka sin produktivitet

att starta ett arbete med att långsiktigt utveckla hälso- och sjukvårdens ersättningssystemen och sträva efter att övergå successivt till ersättning utifrån hela diagnoser och vårdens faktiska resultat

att uppdra till landstingsstyrelsen att tillsammans med Trafiknämnden förstärka den interna kontrollen och ekonomiska styrningen inom trafikverksamheten enligt de rekommendationer som lämnats av landstingets revisorer

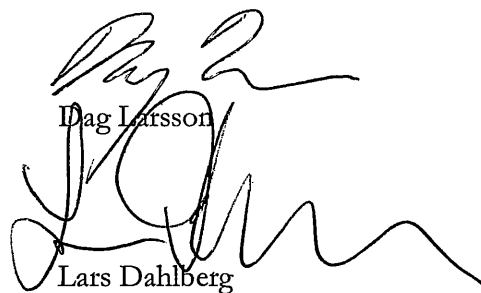
att uppdra till landstingsstyrelsen att minska de administrativa kostnaderna i samtliga bolag och förvaltningar samt löpande återrapportera arbetets fortskridande till landstingsfullmäktige.

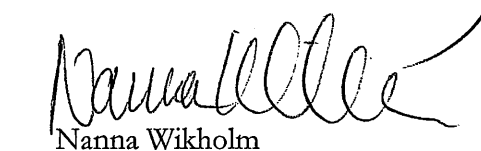
Stockholm den 9 februari 2011

Helene Hellmark Knutsson

Erika Ullberg

Johan Sjölander

Dag Larsson

Lars Dahlberg

Nanna Wikholm